

proved to be explained by the specifics of psychotraining, namely, the peculiarity of the training exercises, their direction on the development of certain motivational structures and motives. During the analysis of the K. Khekhauzen thematic aperceptive test the categories were revealed to characterize a desire to achieve success and avoid the failure of boys-karate in experimental and control groups and the categories have significant differences. The strengthening of the categories of achievement motivation is caused by their appliance to the sphere commitment to success and sportsmen assimilation of methods of reflection, introspection, management of their own motivation. Range positions of the sporting activities' motives and the categories of motivation in the sporting activities are also shown. The data for the control groups of boys-karate and experimental ones are represented too.

Keywords: dynamics, structure, motivation, sporting activity, boy-karate.

Отримано: 17.01.2013 р.

УДК 159.923:615.851

О.В.Осика

ЛОГОТЕРАПІЯ В.ФРАНКЛА В ПСИХОКОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

У статті розглянуто основні положення і поняття логотерапії В.Франкла. Визначено мету, позицію психолога та школяра в теорії логотерапії. Окреслено основоположні методи (дерефлексії, парадоксальної інтенції) і прийоми («сократівський діалог», персональне осмислення життя) логотерапії. Розглянуто теорії сучасної суїцидології. Наведено провідні методи та прийоми профілактики суїцидальної поведінки: 1) вислуховування школяра; 2) баналізація; 3) естетичний підхід; 4) згадування про батьків та друзів; 5) зважування; 6) погляд з майбутнього; 7) методи контрастування та провокативний; 8) використання наявності досвіду рішення проблем; 9) доведення до абсурду; 10) позитивне майбутнє; 11) переключення клієнта на допомогу іншим; 12) розширення кола інтересів. Наведено класифікаційну систему вчинкового світу людини в логотерапії.

Ключові слова: В.Франкл, логотерапія, метод, прийом, школяр.

В статье рассмотрены основные положения и понятия логотерапии В.Франкла. Определены цели, позиция психолога и школьника в теории логотерапии; основополагающие методы (дерефлексии, парадоксальной интенции) и приемы («сократовский диалог», персональное осмысление жизни) логотерапии. Рассмотрены теории

современной суицидологии. Приведены ведущие методы и приемы профилактики суицидального поведения: 1) выслушивания школьника, 2) банализация, 3) эстетический подход, 4) упоминание о родителях и друзьях, 5) взвешивание; 6) взгляд из будущего, 7) методы контрастирования и провокационный, 8) использование наличия опыта решения проблем; 9) доведение до абсурда; 10) позитивное будущее; 11) переключение клиента на помощь другим; 12) расширение круга интересов. Приведена классификационная система поступков мира человека в логотерапии.

Ключевые слова: В.Франкл, логотерапия, метод, приём, школьник.

Постановка проблеми. У процесі дослідження становлення особистості старшокласника необхідно вивчити роль логотерапії В.Франкла в ході психокорекційної роботи зі школярами, психологічні особливості їх духовного світу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Сучасна світова психологія ґрунтовно досліджує логотерапію В.Франкла, його основоположні принципи і засади: Дж.Б'юджентал, І.Б.Гриншпун, С.В.Кривцова, Р.Леїнг, В.В.Летуновський, Р.Мей, Т.В.Сикорська, В.Хесле, І.Ялом. А.Ленгле висвітлюють й аналізують основні етапи життєвого та творчого шляху В.Франкла, свого улюбленого вчителя і наставника, основоположні підвалини теорії логотерапії, її різноманітні й унікальні психотехніки [6]. Б.С.Братусь підкреслює щільний взаємозв'язок теоретичних поглядів В.Франкла з екзистенціальним досвідом перебування його в багаточисельних таборах смерті [1]. Ретельно розглядає доробок вченого в галузі психології та психотерапії: проблеми сенсу життя і відповідальності, можливість застосування психотерапії в творенні духовного простору людського буття, істинність психологічних уявлень про людину та її земне існування.

Д.О.Леонтьєв [5] досліджує витoki духовної біографії В.Франкла, де його генетичне коріння владно просякнуте антропологією людського всесвіту, де біблейські Дух і Слово є домінантою людського буття і визначають існування людини як людини духовної, невпинний шлях її віри, надії й любові до вічного життя. Врочування душі, внутрішній монолог із Богом, Всесвітом і собою – провідна мета буття. І Д.О.Леонтьєв по-справжньому сміливо й мудро, в традиціях В.Франкла, формулює основний екзистенціальний закон: все, що робить нас сильнішими й багатшими – всі наші ресурси, сильні сторони, добродійники, – прагнуть підкорити нас собі. Незважаючи на солідну розробленість в психолого-педагогічній літературі логотерапевтичної проблематики загалом, проблема використання логотерапії В.Франкла

в психокорекційній роботі зі школярами залишається досить мало-дослідженою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є вивчення психологічних особливостей логотерапії В.Франкла в процесі психокорекційної роботи зі школярами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Життєтворчість Віктора Франкла має суттєве значення в історії створення теорії логотерапії. На нашу думку, конче потрібно зупинитися на найбільш важливих етапах його життєвого шляху. Віктор Франкл (1905 – 1997) народився у Відні. Одержав медичну освіту. Працював головним лікарем у лікарні для бідних. У 1938 р. після приходу до влади в Австрії нацистів становище В.Франкла та його рідних стало надзвичайно загрозливим. За цей час він двічі мав нагоду емігрувати до США, але не в змозі був залишити непризволяще рідних та близьких: на них постійно чатувала небезпека. Через деякий час лікарню було закрито. В.Франкл та члени його родини, за винятком сестри, котра емігрувала до США, опинилися в концентраційному таборі. Це було страшне місце: у ньому пощастило вижити лише одному із сорока ув'язнених. За два з половиною роки В.Франкл пройшов через чотири табори. Допомогли йому вижити віра, надія, любов. “На кожного з нас, – казав я, – у ці години, котрі, може бути, для багатьох уже стають останніми годинами, хтось дивиться зверху вимогливим поглядом – друг або жінка, живий або мертвий. Або – Бог. І він чекає, що ми його не розчаруємо, що ми не будемо жалюгідними, що ми зуміємо зберегти стійкість і в житті, і в смерті...” Пізніше В.Франкл глибинно й мудро проаналізував свій страшний досвід. Після війни В.Франкл двадцять п'ять років очолював неврологічне відділення Віденської поліклініки. Він одружився з медсестрою Елеонорою Швиндт. Подружжя мало дочку та двох онуків. В.Франкл був видатним промовцем: його блискучі, проникливі, мудрі лекції, просякнуті безмежною любов'ю до людей, упродовж багатьох десятиліть з незмінним успіхом лунали більш ніж у двохстах університетах світу.

Засновником логотерапії (від грецького «logos» – слово і therapeia – турбота, догляд, лікування) є В.Франкл. У цьому напрямку розглядається сенс людського існування і здійснюється пошук змісту. Відповідно до поглядів В.Франкла, прагнення людини до пошуку і реалізації сенсу життя є вродженою мотиваційною тенденцією, властивою усім людям, і є основним двигуном поведінки і розвитку особистості. В.Франкл уважав «прагнення до змісту» протилежним «прагненню задоволенням»: «Людині

потрібний не стан рівноваги, спокою, а боротьба за яку-небудь мету, гідну її».

Проте людське прагнення до реалізації сенсу життя може бути фрустрованим, і ця екзистенціальна фрустрація здатна привести до неврозу.

В.Франкл вважав людину творцем, котра все життя буде своєю духовністю. Людські вчинки він поділяв на три типи:

1. Ті, що сприяють творенню духовної особистості.
2. Ті, що руйнують духовність.
3. Котрі є байдужими стосовно духовності [7].

Не тільки доросла людина, але й дитина несуть відповідальність за свої вчинки. Відхід від відповідальності також є вчинком, за який вона розплачується. Людина завжди вільна у виборі своїх учинків, в ухваленні рішення, але лише в разі вибору вчинку, що творить, здійснює, реалізується сенс життя.

Учинки, що творять, здійснюють, спрямовані на пошук цінностей творчості, переживання і відносин. Для кожної дитини ці цінності унікальні, конкретні і неповторні, тому людина в пошуках сенсу життя шукає і знаходить свою творчу країну, у якій вона реалізує себе і будує свою особистість.

Якщо у школяра виникає стан втрати сенсу життя, згідно В.Франклу, необхідно зрозуміти і відчутти унікальність і неповторність власної особистості. Глибинно осягнувши самоцінність, цінність оточення і світу, у якому школяр живе, дитина набуває впевненості в собі, своєї повноцінності, потреби, тобто сенсу існування. Життя дитини не може позбавитися змісту за жодних обставин – сенс життя завжди може бути знайдений.

В основі підходу В.Франкла до особистості – три основні поняття: «свобода волі», «воля до сенсу» і «сенс життя». За В.Франклом, питання про сенс життя природне для сучасної нормальної людини. І саме те, що людина не прагне до його осягнення, не бачить шляхів, що ведуть до нього, виступає основною причиною психологічних труднощів і негативних переживань типу відчуття безглуздості, нікчемності життя. Головною перешкодою виявляється центрація, зосередженість людини на собі, невміння вийти за межі себе, до іншої людини або до глибинного сенсу життя.

Сенс, за В.Франклом, об'єктивно наявний у кожній миті життя, навіть у найтрагічнішому. Психолог не може дати людині цей сенс, у кожного він свій. Але психолог може допомогти кожному клієнтові: і дорослому, і дитині його усвідомити. Здебільшого втрата сенсу життя відбувається при сильних психо-

травмувальних подіях: катастрофах, аваріях, розлученнях, зраді, загибелі близьких людей, участі у воєнних діях.

Отже, завданням логотерапії виступає допомога людині в знаходженні сенсу життя. Унікальний сенс життя (або узагальнені цінності, що виконують ту ж функцію) може бути знайдений людиною в одній з трьох сфер: творчості, емоційних переживаннях, свідомому прийнятті тих обставин, що людина не в змозі змінити.

Цінності – це значеннєві універсалії, що є наслідком узагальнення типових ситуацій у житті суспільства. З трьох груп цінностей – творчість, переживання і відносини – пріоритет належить цінностям творчості. У цінностях переживань В.Франкл особливо виділяє любов як переживання, що має найбільший змістовий потенціал.

Центральною в концепції В.Франкла є проблема відповідальності. Людина вільна у своєму виборі життєвого шляху, але, знайшовши його, вона несе відповідальність за створення свого унікального світу вчинків. Воля превалює над необхідністю.

Вихід за свої межі В.Франкл позначив поняттям самотрансценденції і вважав самоактуалізацію лише одним з моментів самотрансценденції.

Самотрансценденція і здатність до самовідсторонення – центральні поняття в логотерапії.

В.Франкл описує механізм утворення патологічної реакції страху так: у людини з'являється страх перед яким-небудь явищем (тайфун, землетрус, викид шкідливих речовин у повітря, серцевий напад, інфаркт, онкохвороби), реакція чекання – страх, що це явище або стан несподівано прийдуть до людини. Можуть проявитися певні симптоми очікуваного стану, що підсилює страх, і коло напруги замикається: страх чекання події значно зростає і перебільшує побоювання, безпосередньо пов'язані з подією. На свій страх людина починає реагувати втечею від дійсності (від життя).

У сформованій ситуації В.Франкл запропонував використувати самовідсторонення. Найбільш яскраво здатність до самовідсторонення виявляється в гуморі. Гумор дозволяє дистанціюватися від чого завгодно (в певному сенсі і від самого себе) і тим самим знайти контроль над собою і ситуацією.

Страх є біологічною реакцією, що дозволяє уникати тих ситуацій, що є небезпечними. Якщо людина буде сама активно шукати ці ситуації, то вона навчиться діяти активно, уникаючи страху, і страх поступово зникне.

Звідси випливають основні положення логотерапії:

– Людина не може нормально жити, якщо її життя стає безглуздим, вона втрачає спокій доти, доки знову не знайде мету і зміст свого життя.

– Сенс життя не може бути даний людині ззовні, запропонований або нав'язаний. Вона повинна знайти його цілком самостійно.

Техніки

Для того, щоб допомогти людині вирішенні її проблем, В.Франкл запропонував два основоположні методи: 1) метод дереклексії; 2) метод парадоксальної інтенції.

1. *Метод дереклексії* означає зняття зайвого самоконтролю, міркування про власні складності – те, що в побуті називають самокопанням. Так, у низці досліджень було показано, що сучасна молодь здебільшого страждає від думки про те, що в неї є комплекси, ніж від самих комплексів.

2. *Метод парадоксальної інтенції* припускає, що психолог надихає клієнта саме на те, чого той намагається уникнути. При цьому активно використовуються різні прояви гумору.

В.Франкл вважав гумор формою волі, аналогічно до того, як в екстремальній ситуації формою волі є героїчна поведінка. Власний досвід В.Франкла як в'язня концентраційного табору підтвердив правомірність його позиції. Саме там В.Франкл переконався, що навіть у нелюдських умовах можна залишатися людиною, отримати перемогу над страшними обставинами життя. Для цього потрібно зберігати сенс життя. Свій досвід він описав у книзі «Психолог у концтаборі» (1946). У концентраційному таборі більш здатними до виживання були ті люди, у яких було завдання, що очікувало свого рішення і втілення. Коли В.Франкла забрали в Освенцим, у нього конфіскували майже готовий до публікації рукопис, і «лише глибоке прагнення написати цей рукопис заново допомогло витримати звірства табірної життя». Метод парадоксальної інтенції використовується в корекційній роботі зі страхами. Наприклад, якщо дитина відчуває страх закритих приміщень, їй пропонується змусити себе знаходитися в такому приміщенні. І під час тривалого перебування, здебільшого, страх зникає, а школяр набуває впевненості в собі, перестає боятися того, чого раніше уникав.

У логотерапії також використовуються такі прийоми: персональне осмислення життя; «сократівський діалог».

3. *Персональне осмислення життя*. Прийом полягає в тому, щоб дитині, яка втратила сенс життя, сказати і показати, що

вона потрібна іншій людині, що життя без неї втрачає для цієї людини сенс. Для матері, що втратила дорослу дитину, сенсом життя може стати виховання онуків.

Жінка, яка втратила дитину внаслідок онкохвороби, засновує благодійний фонд і знаходить сенс життя в тому, що допомагає іншим матерям, що опинилися в подібній ситуації. Отже, сенс свого життя людина здобуває через усвідомлення того, що вона потрібна і корисна іншим близьким їй людям, суспільству. Це один із способів перетворення життя, позбавленого сенсу, в осмислене – усвідомлення своєї унікальності, незамінності, хоч би ще для однієї людини. Школяр може знайти сенс свого життя у творчості, у тому, що він робить добро для інших, у пошуках істини, у спілкуванні з іншою людиною. Головне, щоб він міг одержувати задоволення від своєї різноманітної діяльності. За В.Франклом, проблема полягає не в тому, у якому стані знаходиться дитина, а в тому, як вона ставиться до свого сучасного стану.

4. «Сократівський діалог». Завдання цього прийому – залучення школяра до співробітництва і розширення сфери його свідомості. «Сократівський діалог» – свого роду інтелектуальний двобій між психологом і дитиною, під час якого коректуються непослідовні, суперечливі і бездоказові судження школяра [7].

Психолог поступово, крок за кроком, підводить дитину до запланованого висновку. В основі цього процесу лежить логічна аргументація, що складає ядро прийому. Під час бесіди психолог формулює питання так, щоб школяр давав максимальну кількість позитивних відповідей. У такий спосіб дитина підводиться до прийняття судження, що раніше не приймалося, було мало – зрозумілим або невідомим. Школяр, який втрачає сенс життя, може бути схильним до аутоагресивної поведінки і суїциду. Логотерапія В.Франкла активно застосовується сучасною суїцидологією.

Основоположником сучасної суїцидології є французький соціолог Еміль Дюркгейм. Відповідно до його поглядів існує три основних види суїцидів: *егоїстичні* – саморуйнування виникає внаслідок того, що індивід почувається відчуженим і роз'єднаним із суспільством, родиною; *анемічні* – як наслідок невдач у пристосуванні людини до соціальних змін; *альтруїстичні* – суїцид виконується людиною, якщо авторитет суспільства придушує її егоїдентичність і вона жертвує собою на благо суспільства [2].

Зигмунд Фройд в 1910 році у роботі «Печаль і меланхолія» аналізує суїцид на підставі уявлень про наявність у людини двох

основних видів потягу: еросу – інстинкту життя і танатосу – інстинкту смерті. Усе людське життя – це боротьба між ними.

Карл Меннінгер досліджував глибинні мотиви самогубств і виокремив три складові суїцидальної поведінки: бажання вбити, бажання бути вбитим, бажання вмерти.

Альфред Адлер зазначав, що бути людиною – це насамперед відчувати власну неповноцінність. Однак у випадку невдачі цей комплекс спонукає людину до агресії чи самодиструкції. У цьому контексті самогубство є прихованою атакою на інших людей, за допомогою якої людина сподівається подолати свою неповноцінність, викликавши співчуття до себе й осуд відповідальних за її знижену самооцінку.

Психоаналітик Геррі Саллівен розглядав суїцид із погляду створеної ним теорії міжособистісного спілкування.

Норман Фабероу говорить не про суїциди, а про руйнівну поведінку людини та розробляє принципи профілактики самогубств.

Едвін Шнейдман створив типологію індивідів, що відіграють безпосередню, дуже часто свідому, роль у наближенні власної смерті: *шукачі смерті*, що навмисно розлучаються з життям, зводячи можливість порятунку до мінімуму; *ініціатори смерті*, що свідомо наближають її; *гравці зі смертю*, схильні випробувати ситуації, у яких життя є ставкою, а можливість виживання низька; *ті, хто схвалює смерть*, не прагнучи свого кінця, разом з тим, не приховуючи своїх суїцидальних намірів [8].

Пропонуються методи та прийоми профілактики суїциду:

1. *Вислуховування школяра*. Дитині слід пояснити причину виходу на суїцидальне рішення проблеми. Школяр виговорується, йому стає легше й думки про самогубство відступають на другий план. Він знаходить альтернативне розв'язання своїх проблем.

2. *Баналізація (зняття синдрому винятковості)*. Школяру треба вказати, що в багатьох людей є такі ж проблеми, у багатьох з'являються іноді страшні думки, але вони й не думають реалізувати їх у дійсності. Треба знецінити ситуацію, зробити її звичайною, тоді дитина заспокоюється (вона не одна зі своїми негативами та сумнівами).

3. *Естетичний підхід*. Це найбільш дійовий спосіб для дітей, які стежать за своїм зовнішнім виглядом. Треба розповісти їм, який вони будуть мати вигляд у разі того чи іншого варіанта самогубства.

4. *Згадування про батьків та друзів*. Треба розповісти школяру, як важко буде його родині сприйняти звістку про смерть

близької людини. Усі в будинку, у дворі, у школі будуть говорити, що їхній син (донька) – самогубці. Це велике навантаження на дитячу психіку. Треба згадати й про батьків школяра. Як їм гірко й образливо буде сприймати самогубство своєї дитини. Постав себе на їхнє місце. Що б ти відчував? Твоє самогубство буде справжнім шоком для батьків. Також важливо знати, що самогубство за християнським віровченням – великий гріх.

5. Зважування. Можна погодитися, що школяру зараз погано, що в нього багато невдач. Далі запропонувати покласти на одну чашу терезів усе погане, що з ним траплялось і трапляється, а на другу – позитивне з минулого життя. Дуже важливо стежити, щоб позитивне переважало негативне.

6. Погляд із майбутнього. Пропонується дитині подивитися на події сьогодення з майбутнього.

7. Метод контрастування. Школяру пропонується порівняти своє становище з тим, що відбувається в інших людей.

8. Використання наявного досвіду розв'язання проблем. Школяреві дається змога зрозуміти, що всі важливі проблеми в житті він вирішував поступово. І в нього є певний досвід вирішення проблем, яким він може користуватися.

9. Доведення до абсурду. Прийомом запитань психолог підводить дитину до розуміння, що її смерть не є трагедією всесвіту.

10. Провокаційний метод. Головна мета – примусити дитину виправдовуватися, що вона не така, як про неї думають.

11. Позитивне майбутнє. Підкреслити школяру, що переживання труднощів зараз – явище тимчасове, а в майбутньому буде все краще.

12. Переключення на допомогу іншим. У стресовій ситуації дитина веде себе як егоїст. Важливо вирвати її із замкнутого кола, переключити на турботу про інших, які потребують допомоги.

13. Розширення кола інтересів. У стресовому стані не можна залишати дитину наодинці. Важливо налагодити її спілкування з іншими, розширювати коло інтересів: перегляд фільмів, читання книжок, відвідування гуртків, клубів, секцій.

Основні правила надання допомоги потенційним суїцидентам:

1. Не впадайте в паніку.
2. Створіть турботливу, доброзичливу атмосферу.
3. Підштовхніть до розмови.
4. Дійте так, ніби ви не обмежені в часі для бесіди.
5. Намагайтесь працювати над відродженням надії та шукати альтернативи.

6. Не будьте шокованими і не висловлювайте відразу.

7. Дозволяйте суїцидентам відчувати жаль до себе, якщо це допоможе їм розправити крила.

Що варто робити для вцілілих після суїциду:

1. Розуміти, турбуватися, не засуджувати.

2. Дати змогу ще й ще раз розповісти про сумні події.

3. Бути уважним і не фіксувати увагу на помилках.

4. Наголошувати, що вони повинні відчувати те, що відчувають, що це нормальне явище.

5. Інформувати про групи самопомоги, про літературу.

Не слід:

1. Припускати, що суїцид є психічним захворюванням.

2. Давати обіцянки, яких ви не зможете виконати.

3. Робити зауваження типу: «У вас є ще діти... Це була Божа воля... Це тисне на вас...»

Висновки. Логотерапія В.Франкла відіграє ключову роль у процесі психокорекційної роботи зі школярами, в становленні їх унікального духовного світу. **Перспектива дослідження** – вивчення психологічних особливостей морального розвитку школяра.

Список використаних джерел

1. Братусь Б.С. Несмотря ни на что – сказать жизни «Да» (Уроки Виктора Франкла) /Б.С.Братусь // Вопросы психологии. – 2005. – № 3. – С.112 – 121.
2. Дюркгейм Э. Самоубийство: Социологический этюд / Э.Дюркгейм. – М.: Мысль, 1994. – 399 с.
3. Леонтьев Д.А. Упрямство духа /Д.А.Леонтьев /Сказать жизни «Да»: психолог в концлагере / В. Франкл. – М.: Смисл, 2004. – С.5 – 10.
4. Леонтьев Д.А. Духовность, саморегуляция и ценности / Д.А.Леонтьев// Гуманитарные проблемы современной психологии. Известия Таганрогского государственного радиотехнического университета. – 2005. – № 7. – С.16 – 21.
5. Леонтьев Д.А. «Случай» Виктора Франкла / Д.А.Леонтьев // Психологический журнал. – 2005. – Т.26. – № 2. – 118 – 127.
6. Лэнгле А. Виктор Франкл – поверенный человечности / А.Лэнгле // Вопросы психологии. – 2005. – № 3. – С.107 – 112.
7. Осипова А.А. Общая психокоррекция / А.А. Осипова.– М.: ТЦ «Сфера», 2000. – 512 с.

8. Полегешко О. Психологія суїциду /О. Полегешко // Психолог. – 2006. – № 47. – С.23 – 30.
9. Франкл В. Человек в поисках смысла /В.Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
10. Франкл В. Доктор и душа /В.Франкл.– СПб.: Ювента, 1997. – 287 с.
11. Франкл В. Воля к смыслу /В.Франкл.– М.: Апрель-пресс; Эксмо-пресс, 2000. – 368 с.
12. Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия / В.Франкл.– СПб.: Речь, 2000. – 286 с.
13. Франкл В. Психотерапия на практике /В.Франкл.– СПб.: Речь, 2001. – 256 с.
14. Франкл В. Теория и терапия неврозов: Введение в логотерапию и экзистенциальный анализ /В.Франкл.– СПб.: Речь, 2001. – 233 с.
15. Франкл В. Сказать жизни «Да»: психолог в концлагере / В.Франкл.– М.: Смысл, 2004. – 240 с.

In the article the basic terms and concepts of V. Frankl speech therapy are revealed. The goals, the position of a psychologist and a schoolchild are defined in the theory of speech therapy. The fundamental methods (dereflection, paradoxical intention) and techniques (the «Socratic dialogue», a personal comprehension of life) of speech therapy are proved. The theories of modern science of suicide are considered. The leading methods and techniques for the prevention of suicidal behaviour are represented: 1) listening to the schoolchild; 2) the normalization; 3) the aesthetic approach; 4) a mentioning about their parents and friends; 5) weighing; 6) the view from the future; 7) methods of contrast and provocative; 8) the use of available experience of the problems decision; 9) bringing to the point of absurdity; 10) a positive future; 11) switching the client to help others; 12) the extension of the circle of interests. The basic stages of V. Frankl's life and creative way, focusing on those who are of key importance for the creation of the speech therapy theory are found out. The classification system of actions' world of the man in speech therapy is given.

Keywords: V. Frankl, speech therapy, method, technique, schoolchild.

Отримано: 12.01.2013 р.